

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Tempore

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, 1631

VI. post Natiuitatem,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47044](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47044)

tum. Dominus igitur Iesus Christus adiuuet infirmitatem nostram, & expugnet nobiscum & in nobis omnem hostilitatem, qui est benedictus in scula, Amen.

DOMINICA VI. POST DOMINI NATIVITATEM, Epistola B. Pauli Apostoli, ad Collossenses III.

Induite vos sicut electi Dei, sancti, & dilecti viscera misericordie, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes inuicem, & donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos. Super omnia autem hec charitatem habete, quod est vinculum perfectionis. Et pax Christi exaltet in cordibus vestris, in qua & vocati estis in vno corpore: & grati estote. Verbum Christi habet in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes & commonentes vobismetipsos in Psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus in gratia, cantantes in cordibus vestris Deo. Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi: gratias agentes Deo & Patri per Iesum Christum Dominum nostrum.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Colloſſ. 3.

ANTE hæc verba docuerat Collossenses Paulus veterem expoliare hominem & induere nouum, qui ad imaginem Dei creatus est. Iuxta quem hominem nouum (inquit) non est circuncisio, nec præputium, nec seruus aut liber, nec vir aut mulier, sed omnia & in omnibus Christus. Quem qui induerunt, eum, à quo habent omnia quæcumque habent, induerunt, & quicquid faciunt boni, per ipsum faciunt. Iam sequitur hodierna epistola: Vos itaque qui Christum nouum quem hominem induistis, induite quoque vos sicut electi Dei ad vitam æternam præordinati, & à Deo dilecti (hic enim dilexit vos & lauit vos in sanguine suo) vt magis ab eodem diligamini. Induite, inquam, eas virtutes, quas ipse diligit. Induite viscera misericordie, vt internus affectus pietatis quæ intrus geritis, in omnibus membris & operibus vestris ex omni parte se prodar. Induite benignitatem quæ est serenitas quædam animi, qua, ad alloquendum (præcipue vbi Dei contemplatione est loquendum) quis hilariter, ad conuersandum suauiter, & ad tribuenda liberaliter sua propter Deum incitatur. Induite humilitatem, quæ verbis, operibus, moribus, vestibus, signis & gestibus vestris nunquam desit: imò quæ nusquam non luceat in vobis. Induite modestiam, qua in omnibus temperati modum seruetis & honestatem. Et quia non raro aduersitates & molestiæ vobis occurrent, induite quoque patientiam, supportantes inuicem, supplendo alter alterius defectum, & alter alterius portans onus: donantes alterutrum ac vicissim, si quis habuerit querimoniam aduersus aliquem de iniuria aut contumelia sibi illata. Et hoc fiat non fictè, sed ex animo, plenè ac perfectè, sicut Dominus donauit vobis.

Apoc. 1.

Benignitas quid sit.

Galat. 6.

Super omnia autem & maximè omnium habete charitatem, quæ excel-

lenissimum est vinculum perfectionis, reliquas virtutes connectens, colligensque, ne dissipentur pereantve. Alijs enim virtutibus dat charitas modum, nomen & rem, quare sint, vocari que debeant virtutes. Et pax Christi, quam Christus habet & dat, qua estis Deo & sanctis Angelis eius reconciliati, pax que est animi tranquillitas, voluntatis vestrae stabilitio in Deo, quam Deum proximumque diligitis, qua denique in lege eius, & in eius beneficijs, potissimum redemptionis vestrae, suaviter delectamini, exulter tripudietque in cordibus vestris, aut potius corda vestra in Deo faciat exhilarari, in qua pace estis vocati, ut sitis vnum corpus Ecclesiae, seruant inter vos concordiam, quam vnus seruant corporis membra, pro qua vocatione grati Deo estote. Quod ut possitis, & ut Dei pax vestra corda semper possideat, verbum Christi eruditioque Evangelica nunquam recedat de corde & memoria vestra: sed perseueret vobiscum in abundantia, & in omni sapientia, quae desursum descendens inuenitur humilis, pudica, suavis, benignis que consentiens, ne in sensu vestro pertinaces à communi sententia Ecclesiae recedatis. Ita enim vos sapere necesse est, quo scripturam sacram, & verbum Dei, non iuxta capitis vestri somnia, sed iuxta Ecclesiae intellectum & definitionem à Spiritu sancto praescriptam intelligatis. Estote igitur in omni sapientia docentes & exhortantes vosmetipsos in his, quae scitis excitantes & exercentes vos in Psalmis & hymnis & canticis spiritualibus, quae in solo conditore vos gaudere, delectari que faciant. Et id fiat in gratia Dei, sine qua gaudium quodcumque mæror sit. Necesse est itaque, ut in hac quoque vita cantetis Domino in cordibus vestris, vbi secretam, intimamque vestrae mentis exultationem solus respiciat Deus, iuxta illud: *Confitebor tibi Domine in toto corde meo.* Omnia autem quaecumque facitis in verbo & opere, siue doceatis, siue corripiatis, & quaecumque egeritis, in nomine Domini nostri Iesu Christi, & ad gloriam eius cum inuocatione nominis eius facite: gratias agentes in omnibus Deo, qui vos creauit, & Patri qui adoptauit vos etiam in filios per eum, hoc est, per Dominum nostrum Iesum Christum mediatorem nostrum benedictum, Amen.

Pax Christi
quid.

Iacob. 1. 9.

Scriptura sacra
quomodo
sit intelligenda.

Psal. 9. 25.
& 110.

Roma. 8.

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM
Dominica, Matthaei XIII.

Quam multas alias parabolas Dominus loqueretur de regno Dei, hoc est, de negotio praesentis Ecclesiae, hanc quoque proposuit, qua disceretur quomodo sit agendum cum his, qui contraria & perniciosa Ecclesiae dogmata (ut sunt heretici) seminant, sint ne exterminandi, an tolerandi. Neque enim scrupulo caret haec quaestio, An heretici iuxta Apostolum 1. Cor. 3. sine de medio tollendi, nec ne: cum ex vna parte, quoniam pestilentes alios inficiunt sanos, videantur non minus nocere Reipub. quam latrones & fures. Ex alia vero parte videantur tolerandi sub spe resuscitationis & conversionis. Dicit itaque Euangelista:

Simile est regnum caelorum homini, qui seminavit semen bonum in agro suo. Cum autem dormirent homines, venit

Q₂ inimi.

inimicus & seminavit zizania in medio tritici, & abiit.

Regnum cælorum in diuersis modis accipi.

I.

Matth. 3.

II.

Lucæ 17.

III.

Matth. 13.

Matth. 15.

III.

Matth. 20.

Matth. 22.

Matth. 13.

Esaia 61.

Esaia 53.

Gal. 3.

Roma. 4.

Zizania mystice quos si-

gaent.

Ioan. 8.

Euangelium hoc totum nihil aliud est quam parabola, qua aliud nobis quid, quam in vocibus exprimitur, ex vicina similitudine significatur. Simile est, inquit, regnum cælorum. Non vno modo æquè accipitur in scriptura regnum cælorum. Aliquando enim in cælesti patria societas sanctorum dicitur regnum cælorum, quomodo Christus de eo loquitur, cum dicit: *Multivenient ab Oriente & Occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cælorum.* Interdum per regnum cælorum significatur Christus habitans intra nos per gratiam suam, iuxta modum loquendi, quo dicit ipse Christus: *Regnum Dei intra vos est*, hoc est, per inhabitationem spiritus mei intra vos, & per dominium gratiæ meæ inchoatur in vobis via ad cælesti regnum, exprimitur quæ in vobis regni cælestis similitudo, quæ est, vt cognoscatis, ametis quæ perfectè Deum. Cognitio namque & amor Dei faciunt beatum. Inchoatio autem huius beatitudinis imperfecta hic est in via, vbi hominum sanctorum corda Christus inhabitat. Hoc modo non incongruè intelligitur hic, quando dicitur: Simile esse regnum cælorum homini seminanti bonum semen in agro suo. Tertio, regnum cælorum intelligitur Ecclesia militans, quam Christus possidet vt regnum suum, in cælo regnans. Vnde dicitur, *simile esse regnum cælorum sagena missa in mare, & decem virginibus.* Quod haud dubium non aliter quam de presenti potest Ecclesia rectè intelligi. Quarto significatur status seu negotium militantis Ecclesiæ. Hoc modo accipitur, vbi dicitur: *Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, &c. & homini regi.* Hoc etiam modo hic accipi potest parabola præfens de seminante bonum semen, quæ paulo post à Domino exponitur discipulis. Nam cum multas dixisset parabolas, nec explanasset, turbis relictis cum esset in domo cum discipulis solus, interrogatus exposuit parabolam. *Qui seminat*, inquit, *bonum semen, filius est hominis.* Christum seipsum haud dubiè significans, cui simile dicit factum regnum cælorum. Indè liquet Christum hic vocari posse regnum cælorum, quia promissor, doctor, & dator est regni cælorum. Ager verò est mundus, hoc est, terra peregrinationis humanæ, in qua degimus hic tanquam exules & peregrini. Bonum semen quod seminatur, sunt filij regni, puta electi ac homines virtuosi, quos Christus in omni habet loco per vniuersum mundum dispersos. Illos enim seminavit, hoc est, dispersit per omnia climata mundi. De hoc semine scriptum est in Esaia: *Omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus.* Et de Christo idem propheta: *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum.* Hoc est, semen Abrahæ secundum promissionem Dei hæredes. Zizania autem filij sunt nequam. Hi pari modo sunt semen, sed non Dei. Sunt autem semen diaboli, non quod esse naturæ à diabolo habeant, sed esse malitiæ, eo scilicet instigatore, eius suggestionem & machinationem. Seminati sunt ergo per vniuersum mundum, vt dixi, non in quantum homines (hoc enim modo boni, maliq; omnes eundem habemus creatorem) sed in quantum mali. Hoc modo quoque quod scriptum est, *Omnis qui facit peccatum, ex parte diaboli est*, quoniam ab initio diabolus peccat, intelligitur. Iudæos quoque Christus obiurgans, *Vos ex patre, inquit, diabolo estis, & desideria patris vestri vultis perficere.* Ex hoc enim

feminatum est semen malitiæ. Quotquot enim in Ecclesia fuerunt hæretici, quotquot in mundo fuerunt mali, ipsius instigatione & cõsilio facti sunt mali, & in malo adiuti. In Genesi legimus de tribus filijs Noe, Sem, Cham, & Japhet dictum: *Isti sunt tres filij Noe, per quos d'sseminatam est omne genus hominum super vniuersam terram.* Horum duo filij creduntur fuisse boni. Tertius verò reprobus & maledictus. Quomodo ergo in duobus prioribus, maxime autem in Sem, Deus semen seruauit virtutis, quod in posteros diffudit. (Ab his enim didicerunt boni ritum colendi Deum, innocenterq; viuendi) ita diabolus ex Cham, qui ante diluuium fuit malus, post diluuium semen diffudit malitiæ eius, in quoscuq; potuit homines, vt tam sua instigatione, quàm huius imitatorum quæ eius malorum hominum exemplo & praua conuersatione malitiam propagaret in alios, vt vniuersum iterum paulatim corrumpere genus humanum. Dicitur autem diabolus hic homo parabolice, quia suos instruit, qui illum audierint, ad malitiam, tanquam pater filios. Messis vero consummatio est seculi, dies scilicet iudicij, in quo electi separabuntur à malis. Messores Angeli sunt boni, quorum ministerio cineres mortuorum colligentur ad iudicium ducendorum, qui auferent de regno eius, hoc est, de Ecclesia Sanctorum, omnia scandala, id est, omnes qui alios scandalizant, omnesque qui operantur iniquitatem. Erit enim tunc corum iniquitatis finis, nec scandalizandi, aut mali agendi eis prorogabitur tempus, sed iuxta opera tunc sua quisque recipiet, siue bonum siue malum, quod in corpore gessit. Hæc est expositio huius parabolæ à Christo Apostolis tradita. Sed inuestigandum est, vbi aut quomodo Christus bonum seminauerit semen. Dicendum, Christus in agro suo, id est, in Ecclesia sua militante, per seipsum, & per Apostolos suos doctrinam seminauit Euangelicam, qua homines (vt ipse exponit) crescere ceperunt boni, adeo, vt post Christi ascensionem mox à perfectione hi inciperent, tradentes venditis omnibus suis facultatibus precium ad pedes Apostolorum, & de communi prouisione visitabant. Erant ergo tunc ferè omnes sancti quotquot conuertebantur ad Christum.

Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius, & seminauit zizania in medio tritici, & abiit.

Inuidebat inimicus diabolus huic sancto semini, & visus est ipsum, aut velle cõrumpere, aut saltem inturbare. Ideirco sequitur: Dormientibus hominibus superseminauit zizania seu lolium in medio tritici, vt femine suo iniquo suffocaret bonum semen. Vbi enim in magna ceperat sanctitate & sinceritate florere Ecclesia, seminauit diabolus in triticum, hoc est, inter bonos homines, semen malum, hoc est, impios & hæreticos, qui aut eruditione pestifera, aut malæ vitæ contagio bonos torquerent & seducerent. Non tamē diabolus intelligendus est ita facere malos, vt eis necessitatem imponat, sed vt eos incitet, alliciat, fallat, & seducat. Hos itaque inter bonos vult conuersari, vt ex bonis quoque aliquos seducens corrumpat. Neque enim magnoperè curat, vt hæreticos, aut impios habeat inter fideles, quia vtrosque, vbicunq; sint, possidet: sed bonis vult malos esse mixtos, vt per malos tenter, & decipiat bonos. Seminatur autem malos

Q. 3. seu

T. VI
21

Genes. 9.

Genes. 5.

Genes. 6.
Diabolus
quare vocatur
hic ho.
mo.

Matth. 13.

Apoc. 21.

2. Cor. 5.

Semen bonum
vt Christus
seminauerit.

Act. 4.

Diabolus
quo pacto
decipiat ho-
mines.

In negligencia
faciatos.

feu hæreticos, eos excitando scilicet, & animum superbiamq; in illis fouendo atque exufflando, idq; dormientibus hominibus, hoc est, prælati, doctoribus, & prædicatoribus, quorum est super grege sibi commissio, super custodia animarum, & super sana doctrina contutanda vigilare. Dormitant autem & non vigilant, cum sibi ipsi magis, quam animabus sibi creditis prospiciunt Prælati & Doctores, cum negligetius in animarum propulsandis periculis agunt, cum denique nimium dissimulantes neminem offendere volunt. Interea igitur inimicus homo, id est, diabolus huiusmodi malum semen, vnde & prodeant hæretici & crescant impij, spargit & abicit. Hæc enim diaboli versutia est, vt velit ignorari, nolit agnosci, & sub specie Angeli agat pessimum diabolum. Hæc eius inquam, est ars fallendi. Propterea Apostolus quoque nos præmonens dicit, illum transfigurare se in Angelum lucis, haud dubiũ non aliam ob rem, nisi vt facilius supplantet. Quod ergo dicitur feminasse, & abisse, nihil vult dictum aliud, quam quod fraude, latenterq; hoc fecerit, vt suæ fraudis reportaret fructum. Vult enim a se hoc, quod ipse hoc procurauerit aut fecerit ignorari. Suspectum enim omnibus est, eiusq; technæ quod pessimæ sint, nemini non manifestum est: ideo ne consilia eius spernantur, nõ vult deprehendi, sed sub specie fallit pietatis.

2. Cor. 11.

Cum creuisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania.

Cum creuisset herba, puta tritici, & fructum fecisset, apparuerunt & zizania. Quando in germine fuerat, non potuit facile alterum ab altero discerni, quia non euident magnaque apparet dissimilitudo. Verum vbi iam maturefcere coeperit, spicamque emittere, dissimilitudo inuenitur & lolij & tritici. Hoc modo hæretici vbi primum seminauerint, fauoribus se curant commendare humanis, & coram pijs simulant pietatem, coram mundanis vero libertatem, assertionem vt suam impiam liberius ostendent. Vnde fit vt vix possint tunc hæretici cognosci. Verum vbi fructus eruditionis, potius dicerem seductionis, coeperit apparere, tunc primum a pijs cognoscitur eorum impietas, quam sub specie pietatis tanto tempore absconderunt.

Accedentes autem serui patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nõne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit.

Serui accedentes dixerunt Domino suo: Domine, nõne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania? Qui fuerunt hi serui, qui hæc suggererunt, suggerunt vt dominis suis? Fuerunt & sunt certe viri iusti & timentes Deum, qui zelum habentes Dei, dum vident in Ecclesia malum, suggerunt Deo hoc per orationem, precantes eis auxilium Ecclesie citius aduenire, antequam malitia diabolicæ fraudis, hæreticæq; prauitatis adeo clanculum serpat, confirmeturq;, nemine obsistente, in hominum cordibus, vt paulo post nulla possit prælatorum diligentia curari. Primitiue igitur Ecclesie Patres, cum viderent multas pullulare hæreses, quando sana vniformis esse debeat omnium fidelium eruditio, orationibus profecti sunt ad Deum, admirantes, cum Dei verbum Euangelicum vbique semina-

Patrum primitiue
Ecclesie vigilan-
tia quanta
fecit.

retur,

reitur, quomodo hæresum zizaniam simul æque cresceret. Et respondit Dominus inspirando eis: Semen quidem Dei verbum esse sanum & bonum, sed tamen hominem inimicum, id est, diabolus, qui non propter conformitatem, quam cum homine habeat corporalem, sed ratione mentis (quia spiritus est) homo dicitur, hoc fecisse, ut sensus intellectusque verbi Dei adulterinus, falsusque ex vera Scriptura ab hæreticis affumeretur, Consulunt autem Dominum, an illi placeat zizaniam euelli. Ideo sequitur:

Serui autem dixerunt ei: Vis, imus & colligimus ea? Et ait: Non, ne colligentes zizaniam, eradicetis simul cum eis & triticum. Sinite crescere vtraque usque ad messem.

Indignum eis videbatur, loco tritici lolium natum foueri, & respondit: Non. Neque enim hic soli iusti vivere debent, qui perfecti nunquam fierent, nisi per malos sibi coniunctos exercerentur. Nusquam ergo solos colligit electos, sed simul bonos malos coniungit, ut sint qui probent, & qui probentur. Quis enim hominum dicitur patiens, aut mitis, ubi nemo illum despicit, ubi nemo iniuriam facit? Aut cui iniuriam donabit, si nullam ei quippiam intulit? Vides igitur exercitia virtutum haudquaquam esse posse, ubi non fuerint vitia. Bonorum enim est officium iniurias patienter tolerare, non inferre. Porro mali sunt, qui alios persequuntur. Si igitur pati debemus persecutionem, necesse est esse, qui hanc nobis inferant. Et si hanc nemo infert nisi malus, ergo mali necessarij sunt nobis & vtilis, nec prorsus abijcendi: quandoquidem electis Dei magna venit de malis utilitas, sicut etiam ex persecutione, tentationibusque demonum multa nobis eueniunt bona. Admonet igitur non eradicandos malos, nec hæreticos omnes, rationem huius assignans, ne quum velimus zizaniam euellere, simul euellamus & triticum. Mali, hæretici quoque multi, de quibus plene non constat eos esse malos, aut hæreticos, si tollerentur de medio (posset euenire, ut eis fieret prejudicium) quia aut sunt conuertendi, aut adeo non sunt mali, quantum humana iudicat austeritas, ad iudicandum & damnandum alioqui prona. Fieret nanque tunc, quod Christus dicit, ut cum putarent se euellere zizaniam, eradicarent triticum. Quod alio quoque posset contingere modo, dum hæretici sunt potentes, habentque eos, qui in terrena sunt constituti potestate, fautores, ut non facili queant modo de medio tolli, nisi cum magna iactura & persecutione fidelium. Tunc enim eos diuino relinquere iudicio praestat, quam eradicare de terra: aut obseruari, expectarique oportet tempus opportunum, quo absque fidelium possint puniri incommodo graui ac iactura. Quod si nullum datur idoneum, veniet messis, id est consummatio seculi, & dicit Dominus messoribus, ut sequitur:

Et in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizaniam, & alligate ea in fasciculos ad comburendum. Triticum autem congregate in horreum meum.

Colligite, inquit, primum zizaniam, & alligate ea in fasciculos ad comburendum. Hoc praesens tempus, tempus est seminationis, ut Psalmista ait: *Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent. Euntes ibant & flebant, mittent es*

Q + semina

Psalm. 125.

1. Cor. 9.
Matth. 3.

semina sua. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. Et Paulus. Qui parca seminat, parca & metet. Quodcumque ergo seminaverit homo, hoc & metet. Colligite, inquit messoribus, primum zizania, hoc est, separate eos de medio iustorum. Hinc colligitur, quod reprobi primum recipiant iudicium, ut ante audiant ipsi sententiam grauem damnationis, quam sancti ascendant cum Christo in caelum. Cum quibus benedictionem suam tunc nobis quoque Christus largiatur, qui cum Patre & spiritu Sancto uiuit & regnat Deus, Amen.

SERMO DE EADEM DOMINICA.

Mali uiles sunt bonis, & quando euellendi quando sint tolerandi.

Sinite ea crescere vsque ad messem. Matthaei XIII. Verba sunt hodierni Evangelij, quibus interrogatus Dominus, an mali cum bonis sint tolerandi, respondent utrunque & lolium & triticum simul crescere debere, tamen non a se zizania, sed bonum tantum semen esse seminatum) ne dum zizania putaretur eradicari, euellatur simul & triticum. Voluit autem nos docere, impossibile fore, ut omnes zizania euellatur & tritico, hoc est, ut omnes mali separentur a bonis. Nec etiam expediret, ut soli boni simul essent: quando quidem exercenda, perficiendaque nullum virtutis haberent exercitium boni absque malis. Multa autem bonis proueniunt bona a malis. Si enim non essent mali, cessarent multa opera bona, puta eruditiones sacrae, correptiones, monitiones, exhortationes, orationes, quae sunt pro malorum correctione. Quando ergo zizania omnis tolleretur, multum euelleretur tritici, id est, magna pars bonorum operum interiret, propterea quod tunc locum non haberent multa exercitia bona. Sic Apostolus dicit: *Operet haereses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant.* Quid enim tam clarum, lucidamque reddit fidem nostram, sacramque Scripturam, quam persecutio haereticorum: Illis enim falsitatem praedicantibus necesse erat doctores veritatis sudare, operamque omnem nauare ac quaerere, quibus locis impietatem euincerent, quibus argumentis rationibusque haereticorum errores confutarent. Vnde vehementer illustrata est Ecclesia. Si nullus fuisset haereticus, non haberemus fulgida scripta patris Augustini, multa nobis deservient ex Hieronymo praecleara monumenta, ex veteribus item alijs admiranda nobis multa deessent. Itaque si Christus flagellat omnem filium, quem recipit, quis nos flagellaret, id est, per quos Deus flagellaret suos filios, si non mali superessent, qui torquerent? Ad quid autem mali torquent nos? ut idonei dignique efficiamur regno caelorum. Et quid melius regno caelorum? Quid vilius? Vide, haec per malos homines praestat nobis Deus. Sed absit ut propterea, quia nobis sunt persequendo utiles, ut in hoc etiam sibi sint utiles. Absit ut iuxta id, quod Deus per malos nobis praestat, etiam illis retribuatur Deus. Non iuxta hoc eis retribuit, nec ministros eos, ut pote flagellatores suos agnoscat, nec quia nos Deus purgare voluit, & illi nos purgauerunt, ideo Deo obedierunt. Sed nobis reddit iuxta patientiam nostram, & illis reddet secundum malitiam eorum. De hoc Augustinus diffusè tractas illum Psalmum: Deus ultionum Dominus. Videte (inquit) quanta nobis praestitit Deus, de ipso immanissimo scelere proditoris. Iudas quippe tradidit ad passionem Filium Dei,

Mali quantum profunt bonis.

1. Cor. 11.

Haeretici quantum profunt & celestibus.

Hebr. 12.

Augustin.

Dei, & tumen
hinc
animo
pam e
Hoc fe
Qui se
nas agi
Gratia
Patris
practi
& seu
Christi
tas iust
ueren
telligi
nan)
cand
nuans
dantu
rum e
tingui
stuan
rorem
omni
medic
rum,
Script
clesia
hac se
corru
secula
fieri D
habea
(vt ha
bet sic
bent
gui, f
tur v
sicut
de m
hoc
pere
cand
zeni
non

Dei, & per passionem Filij Dei omnes gentes redemptæ sunt ad salutem, nec tamen pro salute gentium merces tradita est Iudæ, sed pro malitia eius, delictum eius supplicium retributum est. Nam si traditio, & non tradentis animus consideradus est, hoc fecit Iudas, quod fecit Deus pater, de quo scriptum est: *Quia proprio Filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Roman. 8.

Hoc fecit Iudas, quod fecit ipse Dominus Christus, de quo scriptum est: *Qui seipsum tradidit oblationem, & hostiam Deo in odorem suavitatis.* Et tamè gratias agimus Deo, qui vnico Filio suo nõ pepercit, sed pro nobis tradidit eum. Ephes. 5.

Gratias agimus Filio, qui seipsum tradidit pro nobis, & in eo voluntatem Patris impleuit. Et detestamur Iudam, de cuius facto tantum beneficiũ nobis præstitit Deus, & rectè dicimus: *Reddidit ei Dominus secundum iniquitatem eius, & secundum malitiam eius disperdidit eum.* Roman. 8. Psalm. 91. Math. 6.

Non enim ille pro nobis tradidit Christum, sed pro argento, quo vendidit eum. Sicut ergo malis obest bonitas iustorum, sic bonis prodest iniquitas impiorum. Hæc Augustinus. Aduertendum est autem diligenter (si quis hunc textum velit de hæreticis intelligi, nam si super verbo diuino zizania, id est, dogma peruersum seminant) quod Dominus causam assignans, quare hæreticos dixerit non eradicandos, hoc inducit, ne fortè euellatis cum zizania simul & triticum, infirmans in hoc casu nullum esse fructum exterminij eorum. Ne tamen credantur placere Deo vitia & mala eorum, præmonens dicit, quid sit futurum eis tempore messis, quomodo in fasciculos sint ligandi, & igne inextinguibili comburèdi. Colligitur igitur hoc, vbi hæretici nocēt fidei Christianæ, vbi nocent animabus, quotidie animas Deo abstrahentes, & in errorem mittentes, & quando satis moniti, & semper incorrigibiles (vt ferè omnium est hæreticorum consuetudo) inueniuntur: ibi, inquam, sunt de medio tollendi. Neque enim minori cura est agendum pro salute animarum, quàm pro salute corporum, aut pro Reipublicæ salute, idèq; iuxta aliã Scripturam dicentem: *Auferte malum de medio vestri.* Primò enim sunt ab Ecclesia de medio fratrum, id est, de communione fidelium separandi (est enim hæc separatio medicinalis.) Qui si non correxerint se, sed præbuerint se in corruptionem multorum, multosq; seducant, sunt etiam tradendi iudicio seculari, de quibus quid sit faciendũ, leges declarant. Et hoc non prohibet fieri Dominus, si modò ita abscindi possint, ne simul pati, perireq; propterea habeant innocentes fideles. Nam quod pro multorum est salute institutum (vt hæretici, qui maximè & præ omnibus nocent, exterminentur) non debet fieri, vbi contra est multorum salutem. Vbi ergo hæretici principũ habent protectionem ac fauorem, nec euocari, euinciq; possunt, nec etiam argui, sed timeretur, expectareturq; bonis persecutio, si punirentur, præferentur ve morte corporali, tolerandi sunt potius, quàm persequendi, nõ fortè sicut Dominus dicit, cum euellimus zizaniã, hoc est, quum hæreticum de medio tollimus, multò id pluribus noceat, quàm si fuisset dissimulatus, hoc est, si eius punitio aut sublatio causa fuerit, vt æque, aut maiorem propterea sustineat persecutionem fideles, tunc est dissimulandum, Deusq; inuocandus, vt fidei suæ, quibusq; suis prouideat. Non est autem tacendum, zizania quædam esse, quæ seminant diabolus, aut etiam propria malitia, quæ non sunt dissimulanda, sed magno zelo, quantocius extirpanda. Sunt autem

R vitia,

F. VI
21

Vitia sub virtutum specie se palliantia.

vitia, quæ sub virtutum specie occultantur, & nonnunquam faciem induit virtuti, virtutesq; ab ignorantibus nominantur. Hæc extirpanda sunt magna diligentia. Periculosum enim est valde, dum vitia virtutes creduntur, dum superbia mentitur se humilitatem, dum ira iustitiæ zelû, dum amor carnalis charitatem se nominat.

Superbia sub cuius virtutis specie lateat.

Vt igitur videamus, contingit primo superbiam latere sub specie zeli aut iustitiæ. Sunt enim, qui aliena carpunt vitia, & si modica sunt, eadem etiam aggravant, iudicantes grauitè & damnantes, quo ipsi præstantiores, perfectiores quæ his, quos vituperant, habeantur. Sunt quibus dominandi appetitus dominatur. Hi fatagunt sub specie zeli alios sibi committi instruendos, vt à discipulis magistri, à subditis patres appellentur. Latetque nonnunquam ipsos quoque superbia hæc, vt quasi per esuriam iustitiæ videantur sibi magisterium, officium ve aliquod appetere, vt profint multis, vt ædificent & plantent. Sed non raro mentita est iniquitas sibi ipsi, quia si rectè & omnes cordis sui latebras scrutarentur, inuenirent sibi dulcius arridere, præesse, quàm prodesse. Quod inde liquet. Nam dum quod cupiunt, assequuti fuerint, tamen in principio aliquam ostendent diligentiam, paulo post id, ad quod videbantur anhelare, puta eruditionem, ædificationem, exhortationes, deuotionis studium simul cum lectione negligunt. Secundo

Iere. 1. Psalm. 26.

sub specie humilitatis pallear se superbia, nam humiliando se nascitur superbia. Exercitia enim humilitatis, vt sunt vilitas in vestibus, paupertas in rebus, cum infimis conuersari, honores spernere, gloriam fugere, plerumq; superbiam inducunt. Adeo difficile est discernere inter veræ falsæq; humilitatis signa, adeoque est rarum à virtutibus vitia prudenter secernere. Est autem vitium quoduis latens eo periculosus, quo minus manifestum. Noxium autem est magis omnino, vbi etiam ab eo quæ obsidet, virtus putatur. Sunt præterea bona alia innumerabilia, sub quorum specie se ingerit superbia, vt dum bonum quæri putatur, non virtuti, sed vitio seruiatur. Quod

Superbia sub humilitatis specie vitiose decipiat.

quid aliud est, quàm zizania super tritico seminata ab homine inimico? Simili modo fit in auaritia, quam inimicus superseminat sub specie triplicis boni. Fingit enim licitum esse thesaurizare sub specie prouidentiae, vt suæ aliorumq; necessitati prouideat. De hoc vitio Gregorius dicit: Auaritia deuictum animû quasi ex ratione solet exhortari dicens: Valde sine culpa est, quod quædam habenda concupiscis, quæ non multiplicari appetis, sed egerè pertimescis. Secundo sub pietatis colore seminatur. Auari enim congregant & multa retinent beneficia sacerdotes, vt magna condant testamentis, vt sacerdotia dotent, vt eleemosynas tribuant, & sub illa quidem specie congregant, quum in vita tamen nihil horum efficiant, quippe qui à pecuniis non possint separari. Deinde quanta superseminat, quæ pertinent ad carnalem amorem, seu luxuriam sub specie amicitiae, aut sancti amoris? Nam conglutinat diuersi sexus homines amore iniquitissimo, vt nihil cogitare, nihil loqui illis libeat, nisi de amata (vt ita loquar) persona. Collocutio eorû inestimabilis est, salutationes infinitæ, literæ dulcissimæ inter eos, & creberrimæ, munuscula gratissima, nunciaciones lepidissimæ. In his quasi dormire videtur hostis infernalis, donec sic agglutinati fuerint, vt alteri alter nihil negare possit, tunc primum erigit se inimicus, & libidinum stimulus, ut

Auaritia sub cuius virtutis specie se ingerat. Gregor.

vt nunquam

Luxuria quæ se fuce pallear.

vt nunquam

verumque, aut infirmiore concutit. Quo tandem emergant huiusmodi, aut quo sine consument hunc amorem, quem ab initio spirituales putant, verecundum est dicere. Seminavit enim inimicus zizaniam super semine iusto & sancto charitatis. Eamus ad acediae semen, quod sub specie discretionis & propriae compassionis seminatur. Indulgetur enim ventri, indulgetur somno, indulgetur denique alijs solatijs carnis nimium, sub specie, ne nimia austeritate sibi ipsi noceat. De hac inertia, ac acedia Augustinus loquens, dicit: Acedia & ignavia dicunt: Si lectioni continuo studio infertis, oculorum caliginem incurris. Si indefinenter lachrymas fuderis, ipsos etiam oculos amittis. Si quotidiano te labore afficis, ad opus spirituale quando furges? Est nihilo minus alia fraus, qua sub specie virtutis acediam diabolus seminat. Nam aliquos ubi viderit virtutis studiosos atque superbis hostes, eis suadet à bonis operibus quiescere, ne magni reputentur & sancti: sed potius quiescant à bonis studijs, operibusque, ut viles, humiles, & ignoti maneat mundo, & ut delitescant in humilitate viuentes.

Hoc modo ubique super Christi doctrinam sanctam & salutarem supereminat diabolus dogma pestiferum suum haereticorum, malorumque hominum, quod tamen eradicari vetat (ut dixi) in hoc solo casu, ubi comode id fieri nequit, ut eradicetur sola zizania, absque graui turbatione electorum Dei. Nam, si id fieri potest, ut tritico saluo euellantur zizania, nequaquam prohibet quin euellantur. Quomodo enim velit zizanijs gratari triticum, ubi separari possunt, quando adeo diligit triticum, ut ne ipsum euellatur, simul zizaniam quoque propterea tolerat? Habemus autem exemplum de haereticis, impijsque exterminandis in zelo Mosis, qui postquam populum Israel adorasse cognouit vitulum, Leuitis praecipit vir alioqui mitissimus iubente Domino, dicens: *Ponat vir gladium super femur suum. Ite & redite de porta vsque ad portam, per medium castrorum, & occidat vnusquisque fratrem suum, & amicum, & proximum suum* Ceciderunt autem die illa quatuor viginti tria milia hominum. Simili modo in Numeris legimus praeepto Mosis de his, qui iniuriati sunt Beelphegor, hoc est, qui fornicati fuerant cum filiabus Moab, & adorauerunt deos earum, caesa viginti quatuor milia virorum. Non leuiore pestem inferunt haeretici animabus alienis, quam hi praefati sibi ipsis. Atque ideo ubi segregari possunt, & emendare se nolunt, non sunt tolerandi. Discamus postremo oportet hic vigilare aduersus insidias diaboli, ne seminet intra nos, id est, exufflet, & incedat malas cogitationes. Quarum si semina in nos iecerit, hoc est, primos excitatione passionum motus, enitendum ne permittantur crescere, sed in initio eradicentur. Mora enim robur illis praestat, ut eo difficilius tandem euellantur, quo diutius in nobis iacuerint. Addat nobis Dominus virtutem, & fortitudinem ad contutandam cordis nostri mundiciam, & illuminet intellectum nostrum, quo prudenter omnes diaboli technas euadere, omnia retia eius dirumpere, & cuncta ipsius semina valeamus eradicare, per Christum Dominum nostrum, qui est benedictus in secula, Amen.

R. 2 EXEGE.

Acedia sub
cuius virtu-
tis specie se
abcondat.

Augustin.

Numer. 11.

Exod. 12.

Numer. 25.

Vigilantia
quanta opus
sit aduersus
fraudes dia-
bolum.

F. VI
21

Matth. 7.

Matth. 8.
Matth. 9.

Matth. 11.

ANte hoc Euangelium scribit Matthæus Dominum Iesum exprobrat-
se multis ciuitatibus in quibus virtutes fecerat multas, quod ad pen-
nitentiam non fuissent conuersæ, sed in Ioanne præcurfore suo,
qui austerioris videbatur vitæ, & in se, qui clementioris atque communi-
oris, fuerant homines incolæ illarum scandalizati, insinuans, quod eo gra-
uius essent habituri iudicium, quo præstita eis fuerant beneficia maiora.
Ingratitudo enim erat ingens, quando beneficijs Christi multis, qui præ-
clara coram eis variaq; miracula fecerat, fides eorum non respondebat.
Idcirco dixit. *Va tibi Corozaim, va tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sydone facta
fuissent virtutes que facte sunt in vobis, olim in cilicio & cinere poenitentiam egissent,
Verum amen dico vobis, Tyro & Sydoni remissus erit in die iudicij, quam vobis. Et tu
Capharnaum, nunquid in calum exaltaberis? Usque in infernum descendes. Quia sicut
Sodomus facta fuissent virtutes, que facte sunt in te, remissus erit vti que in hunc
diem. Verum amen dico vobis: Remissus erit terra Sodomorum in die iudicij, quare
tibi.* Respondens igitur Iesus ad quæstionem, quæ inde nascebatur ex illis
verbis, & quæ potuisset illi fieri. (Sciscitari enim quis potuisset: Quare plebs
Iudæorum, quorum hic ciuitatibus exprobrabat, fuissent increduli, cum
gentes adeo fidem alacriter receperunt) Patri suo gratias agit, dicens:

Confiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ, quia abs-
condisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paru-
ulis.

Confiteor tibi, hoc est, cognosco, fateor, ad laudemque tuam manife-
sto, & tibi gratias ago, qui Pater es meus per æternam generationem,
aliorum autem membrorum meorum per adoptionem. Domine cæli &
terræ, hoc est vniuersorum, tam cælestium, quàm terrestrium, tam visibili-
um, quàm inuisibilium. Quia abscondisti hæc à prudentibus & sapientibus,
& reuelasti ea paruulis. A prudentibus & sapientibus, non à verè sapienti-
bus, sed à præsumptuosis, ab inflatis, à tumidis & superbis, qui sapientes
sunt in oculis suis, cuiusmodi erant Pharisei, Scribæ & Legisperiti, &
reuelasti ea paruulis, humilibus, nihil de se præsumentibus, hoc est, Apo-
stolis, & per eos credentibus. Quæ sunt autem, quæ abscondita sunt super-
bis, nota facta humilibus? Mytheria Euangelij, diuini beneplaciti secreta,
consilia Dei & fidei arcana. Ea enim abscondita sunt prudentibus & do-
ctis huius mundi, vt licet multa de his intelligant, multa disserant &
doceant, non tamen ea, quæ loquuntur, mentem eorum afficiunt. Hi
enim quorum mens afficitur, suauiterque consentiens quiescit in amore
veritatis, in cognitione, approbationeque diuini beneplaciti, verè sunt sa-
pientes dono sapientia: illuminari, & charitate confortari, quantum libet
sunt, siue eruditi, siue illiterati, sunt tamè humiles & paruuli, idonei ad Spiritu-
us sancti capiendâ illuminationem. Hi sunt, quibus Deus secreta sua reuelat.

Esaiæ 55.
Ioan. 9.

Abscondita
quædam sunt
superbis.

Sapientes
verè quoniam
consentiendi.

Alij

Alii verò omnes, quamvis eloquentes, quamvis docti, quamvis prudentes, huius tamen sunt coram Deo. Nihil enim stultius, quam Deo non obedire, cunctis terrena præferre, caduca magis, quam Deum amare. Beati igitur quibus Deus ea reuelat: beati etiam, quos Deus paruulos ac dignos hac reuelatione facit. Neque enim habet homo, vt gloriatur se paruulum fuisse, aut humilem, & propterea illuminatum. Si illuminatus es, à Deo illuminatus es, & si paruulus es, à Deo hoc quoque accepisti, vt paruulus esses. In omnibus igitur laudanda est multitudo dulcedinis diuinæ, & misericordiæ eius cōsiderantia infinita. Itaque reuelat Deus secreta sua, ea scilicet, vt sunt via ad ipsum occultæ, ad perfectionem tractus quidam, sed & discretio quoque, prudentia, ac moderamen, inter agenda, eligenda & respuenda, cognitio nem & amor diuinæ voluntatis, quæ omnia humilibus reuelantur bonæ voluntatis. Horum innumeri fuere, suntque hodiè omnes electi Dei, qui non in sublimitate sermonis, non in calliditate & astutia sensus, non in opinione magni nominis, aliquid apud filios huius seculi æstimati sunt, sed à mundo potius contempiti, atque viles inuilesque reputati. Hi, inquam, sunt paruuli illi, quibus Deus reuelauit. Quapropter Apostolus dicit Corinthiis: *Videte, inquiens, vocat ionem vestram fratres, quia non multi sapientes sunt inter vos* (de mundi sapientibus loquitur) *sed quæ stulti sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes.* Et iterum: *Nōne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi?*

Secreta quænam Deus suis reuelat.

1. Cor. 1.

ibidem.

Ita Pater, quoniam sic placitum fuit ante te.

Ita fit, ita congruit, sic te decet Pater, quoniam tibi ita agere est beneplacitum. Tua enim voluntas congruentissima, sapientissima, iustissima, ac optima est. Quare etiam, cur hi illuminentur, isti relinquuntur, ratio non est alia nobis inuestigabilis, quam diuinum sanctissimumque Dei beneplacitum. Voluntas enim Dei est, vt hic saluetur, iste relinquatur. Petrus namque & ludas, vterque peccauit, nec impossibile fuit Christo respicere misericordiz suæ oculo ludam, quemadmodum respexit & Petrum. Sed quare non fecerit, non aliud respondere nos possumus, nisi quia non voluit. Propterea sanctus Augustinus in Homelia dicit super verbo: *Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* Quem trahat, & quem non trahat, & cur istum trahat, & illum non trahat: Noli iudicare, si non vis errare. Nondum trahitur: ora vt trahas. Hoc tamen certum legimus in scriptura, Deum dici in durare, non misereri, excæcare, & hic Deum proinde abscondisse quibusdam Euangelium suum. Deum, hoc est, Christum locutum esse in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Verum hæc & omnia alia, de Deo intelligenda sunt negatiue, hoc est, quod non querentibus, non volentibus non dat gratiam suam, quomodo sol fenestras suas occultantibus negat radios suos. Verum qui aperit, nōne ex dono Dei aperit? Nihil igitur possumus hic definire. Sed dicit quis: Et qui fenestras suas aperit, nunquid non ex dono Dei aperit? Dico verum est, cogimur igitur tacere, quia non possumus inuestigare, & fateri cum Apostolo: *Non esse volentis, neque currentis, sed miserentis Dei.*

Math. 26. 27.

Augustin. Ioan. 6.

Exod. 7.

Esaiæ 6. Marci 4. Lucæ 3.

Rom. 9.

Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.

R. 3

Certum

Math. 8.

Certum est Filium Dei esse æqualem Patri, Deum de Deo genitum, con-
substantiali Patri. Certum est etiam, iuxta Christi humanitatem, omnia
tradita Christo à Patre suo, quandoquidem ipse quoque post resurrectio-
nem Apostolis fateatur, dicens: *Data est mihi potestas omnis in celo & in terra.*
Quod tamen non ita crasse intelligendum, ut Pater se ab aliqua potestate
aut virtute exemerit, seq̄ue nudans eandem Filio tradiderit, sed ita tradidit
Filio omnia Pater, ut eadem nihilominus quoque remaneant in Patre.

Et nemo nouit Filium nisi Pater, neque Patrem quis nouit
nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.

2. Cor. 13.

1. Ioan. 3.

Non est intelligendum, quando dicitur: Nemo nouit Filium nisi Pater,
aut e diuerso, nemo nouit Patrem nisi Filius, quasi Pater non nouerit seip-
sum, aut se ipsum non nouerit Filius: sed intelligendum est, ut sub intelligen-
tur nemo alterius essentia nouit Patrem nisi Filius, tunc enim adstruitur,
&c. nosse & Filium, & Spiritum sanctum. Excipitur enim quilibet alterius
essentia, non excipitur quilibet alterius persona. Nemo igitur cognoscit
Deum perfectè, nisi Deus, siue Pater, siue Filius, siue Spiritus sanctus. Deus o-
nim solus cognoscit seipsum, quia Deus, quum infinitus sit, à finito cognosci
non potest. Quamuis autem Deum, nulla cognoscere possit creatura, hoc
est, eius essentiam, radius enim aliquis diuinæ essentia: communicari potest
intellectuali creaturæ, quo iuxta capacitatem suam intellectualis creatura,
siue angelica, siue rationalis aliquo modo illum cognoscit. Siquidem in
hac vita per fidem & donum sapientia: cognoscunt Deum electi, non qui-
dem perfectè, sed ex parte. Porro in patria (sicut Ioannes ait) *videbimus eum
sicuti est*, scilicet in seipso, non tamen plenè comprehendemus eum, sicut ip-
se seipsum plenè comprehendit infinitus infinitum. Iam itaque ubi se æqua-
lem in maiestate monstrauit Patri, ubi non omnibus sui noticiam infulam
seu reuelatam ostendit, exclamat:

Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego
reficiam vos.

Ioel. 2.

1. Pet. 1.

Venite ad me omnes per conuersionem mentis. *Conuertimini ad me in tuo
corde vestro.* Venite per desiderium spiritus. Venite per auersionem mentis
vestra: à carnalibus desiderijs, & rebus caducis, quæ nihil vobis proderunt
in die visitationis vestra: Venite ad me per imitationem virtutum, & actu-
um meorum. Venite igitur ad me omnes qui laboratis, & onerati estis. Om-
nes qui laboratis varijs ægritudinibus animæ, torpore, ignorantia, calig-
ine, concupiscentia, infirmitate, praua consuetudine ex fomite peccati, ut
per me adiuti non laboretis. Venite omnes, qui laboratis & onerati es-
tis peccato idololatriæ reliquisquæ immanissimis sceleribus, quæ vos
grauant ponderosus talento plumbi, deponentes omne hoc pondus &
circumstantes vos peccatum. Venite etiam, qui sub onere estis legis, quod

Hebr. 2.

Panis quoru-

plex.

Lucæ 6.

Ioan. 6.

vobis imposuit Moyses, id quod neque vos, neque patres vestri ferre po-
testis, & ego reficiam vos pane confortationis, & consolationis, & gra-
tia: mea.
Est autem multiplex panis, quo nos Christus reficit. Panis super substan-
tialis, qui sumitur in Sacramento, de quo Christus dicit: *Caro mea uerè est
cibus.*

est. Denique: *Panis, quem ego dabo vobis, caro mea est pro mundi vita.* Est iterum panis obedientiæ, ac bonæ actionis, de quo Christus idem dicit: *Meus panis est, vt faciam voluntatem Patris mei.* Est deinde panis lachrymarum. Est quoque panis vitæ & intellectus. Omnibus his reficit Christus. Exultemus igitur ad hanc vocationem suauem, omnique gaudio plenam, vbi non vnus aut alter, sed omnes vocamur. Quo? A labore ad requiem, ab oneribus ad refectiorem, ab ira ad gratiam, à morte ad vitam, à tenebris ad lucem, à captiuitate ad libertatem, à seruitute ad amicitiam Dei.

Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue.

Iugum obedientiam legis Euangelicæ significat. Vnde beatus homo, qui portauit iugum Domini ab adolescentia sua. De hoc iugo Domini, quod hic vocatur suauis, Augustinus luculentissimum facit sermonem, quasi interrogando dicens: Mirum videtur quibusdam fratres charissimi, quum audiunt Dominum dicentem: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue, & considerant eos, qui iugum ipsum intrepida ceruice subierunt, & sarcinam illam mansuetissimis humeris acceperunt, tantis agitari & exerceri difficultatibus huius seculi, vt non à laboribus ad quietem, sed à quiete ad laborem vocati videantur, cum & Apostolus dicat: *Omnes qui volunt in Christo piè viuere, persecutionem patientur.* Ait ergo aliquis: Quomodo iugum leue est, & sarcina leuis, quando quidem & illud iugum & sarcinam ferre, nihil est aliud, quam piè viuere in Christo? Et quomodo dicitur: *Venite ad me, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos,* ac non potius dicitur: *Venite qui vacatis, vt laboreris?* Nam & vacantes inuenit, quos conduxit in vineam, vt ferrent æstum diei. Et sub illo iugo leui, & sarcina leui audiamus Apostolum dicere: *In omnibus exhibeamus nosmetipsos, tanquam Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, & cætera.* Et alio loco in eadem epistola: *A Iulius quinq; quadragenas vna mimis accepi. Ter virgibus casus sum, semel lapidatus sum, iter nauis fugium feci. Nocte & die in profundo maris fui, & cætera,* quæ numerari pericula quidem possunt, sed tolerari, nisi Spiritu sancto iuuante, non possunt. Omnia ergo illa, quæ commemorauit aspera & grauiora, frequentius & abundantius sustinebat: sed profectò aderat ei Spiritus sanctus, qui in exterioris hominis corruptione, interiorem renouaret de die in diem, & gustata requie spiritali in affluentia deliciarum Dei, in spe beatitudinis futuræ omnia præsentia deliniret aspera, & omnia grauiora releuaret. Ecce quam suauiter iugum Domini portabat, & quam leuè sarcinam, vt omnia illa, quæ superius enumerata, dura & immania omnis auditor horrescit, leuem tribulationem diceret, intuens interioribus & fidelibus oculis, quanto pretio temporalium emenda sit futura vita, non pati æternos labores impiorum, & sine vlla sollicitudine perfrui æterna felicitate iustorum. Et post pauca. In omnibus rebus quoque terrenis, quarum licet studia, exercitiaque laborio-

R 4 fissima

fiffima ac difficillima sint, laborem tamen hunc ostendit tolerabilem, & sæpenumero suauem, idquæ per amorem, quo res huiusmodi, aut desiderantur, aut exercentur.

Vndè difficillimis quibusdam ac laboriosissimis enumeratis tandem concludens, ait: In omnibus his, qui hæc non amant, puta in militia, negotiatione, venatione, studio literarum, & reliquis id genus, qui hæc non amant, eadem graua patiuntur. Qui verò amant, eadem quidem, sed non graua pati videntur. Omnia enim læua & immania, prorsus facilia, & propè nulla facit amor. Quanto ergo certius ac facilius ad veram beatitudinem charitas facit, quod ad miseriam, quantum potuit, cupiditas fecit. Quam facilè toleratur quælibet aduersitas temporalis, vt æterna pœna vitetur, æterna requies comparetur? Non immeritò Paulus vas electionis dixit: *Non sunt condigna pœsiones huius temporis ad futuram gloriam, qua reuelabitur in nobis.* Ecce vndè iugum illud suaue est, & sarcina leuis. Et si angusta est paucis eligentibus, facilis est tamen omnibus diligentibus. Vndè dicit Psalmista: *Propter verba laborum tuorum ego custodiui vias duras.* Sed quæ dura sunt laborantibus, eisdem ipsis mitescunt amantibus. Nihil enim tam facilè bonæ voluntati, quam ipsa sibi, & hæc sufficit Deo. Hæc Augustinus. Venite igitur, qui hæctenus laborastis in vitijs, & pro desiderijs vestris explendis, sub graui iugo, vt peccati serui militastis. Abijcite graue hoc iugum peccati quo diabolus vos premit, & propria voluntas. Abijcite in fatigabile, inestimabile quæ peccandi desiderium, quod vestigal ac pensionem quotidianam à vobis exigit, vt à labore multò liberemini. Quæ enim requies dulcior, quam à peccatis ferias agere? Quæ suauior, purior, honestior, ac quietior, quam vitijs non seruire? Venite igitur, inquit Christus, omnes qui laborastis & mole prauæ estis consuetudinis onerati, vt vos reficiam, vt vos reletuem. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Hic ponit, vndè iugum suum nobis fiat suaue. *Humilibus enim Dominus semper dat gratiam,* & humiles habent vndè non murmurent, vndè non fatigentur in opere Dei, vndè non gloriantur, vndè sibi non placeant. Quicquid enim fecerint, minus illis adhuc videtur, eo quod debent. Porro mitem esse corde, est esse non amarum, non virulentum, non impatientem, non iratum, non durum, nõ inuidum. Humilitatem itaque habere & mititatem, est habere ad Deum, proximumque charitatem. Qui enim humilis est, præcepta Dei seruat, legi se Dei subiicit, diuinis obtemperat mandatis, patiensque est, vt quæ à Dei prouidentia submittuntur toleranda, non respuat, sed æquanimiter ferat. Qui etiam humilis est, proximum non despicit, non iniuriatur alicui, nemini exprobrat, nemini resistit, neminem oppugnat. Quapropter cum omnibus habet pacem, concordiam, & charitatem. Ad hæc quoque maximè iuuat mititas, quæ facit verborum iniurias tolerare, benigno alienam iram sermone, suauiter, serenoque vultu placare, ad contumelias tacere, non vlcisci iniurias, non pro malo malum reddere, dolos, fraudesque, aut non aduertere, aut piè dissimulare. Has duas virtutes largiatur nobis Dominus Iesus Christus, qui est benedictus in secula, Amen.

Amor vti omnia gesua leuia efficiat.

Roma. 8.

Psal. 119.

Matth. 11.

Iacob. 4.

1. Pet. 5.

Roma. 12.

F. VI
21

Quibus Domini iugum sit suave: & humilitas quomodo obtineatur.

Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Iugum enim meum suave est, & onus meum leve, Matthæi XI. Omnes nos piissimus Saluator vocat ad iugum Evangelicæ legis, auocans à iugo diaboli, à iugo peccati & à iugo propriæ voluntatis. Sub his enim iugis quamdiu adstricti fuimus, ducimur captiui cum contumelia & contemptu Dei, ad omnem transgressionem diuinorum præceptorum, & ad diaboli voluntatem. Quocirca vt dirumpamus vincula eorum, & projiciamus à nobis iugum vitiorum, Psal. 1. necesse est vt salutare suaueque iugum Domini nobis imponamus, si Domini volumus esse iumenta. Ne autem territi caueamur iugum nos Domini ferre non posse, promittit suum iugum graue non esse, sed suaue & leue, ad hæc nos velle reficere, quo facilius omnem feramus laborem. Hæc itaque Domino promittente globum Choreitarum magnum audio, hoc est, Christianorum impiorum, fallorumque monachorum ego audio murmurantium, obloquentiumque, quod nimis sit graue Domini iugum, video quoque quod ferre quotidie queritur occasio, qua Domini iugum omnino tollatur, aut abijciatur, aut releuetur. Omnes clamant: Hoc mihi onus graue est. Hoc ferre non possum: cum Dominus interim iugum suum dicat suaue, & onus leue. Est reuera Domini onus siue iugum suaue, sed bonæ voluntatis hominibus, nam duris, immortificatisque hominibus, qui propriam nolunt exuere voluntatem, necesse est vt durum, graue, molestumque sit & sentiat. Porro anima quæ ad Deum se conuertit, quæ ad Deum amans aspirat, quæ Deum querit, huic nihil est difficile, quicquid illi occurrerit, quo se sperat placere Deo, aut perducere ad Deum. Dulcis enim adeo, aut saltem desideratus illi est Deus, vt eius amore, neque graui, aut molesta fastidire, neque declinare aduersa possit, sed gaudeat potius quod inuenerit, vbi se commendabilem, obedientemque exhibeat Deo. Desiderium namque hoc placendi Deo, amandi Deum, honorandi Deum, gratumque quid eidem exhibendi, non finit hominem quiescere, negligereve aliquid, nec permittit sentire iugi grauitatem seu molestiam.

Iugum Domini quibus sit suaue, & quibus onus.

Voluntate omnino propria exutus quantæ securitate gaudeat.

Quæcumque itaque anima à terrenis se abstrahit, studiosa quomodo coniungatur Deo, quæ præterea conatur omnium medio carere, quod inter se & Deum potest inuenire, huic proculdubio suaue est iugum Christi, sunt enim qui tolerant, fouentque media inter Deum & animam suam, & diligunt sua impedimenta ipsa, his non mirum est, vt fiat iugum Domini in suaue. Porro, qui ab omni proprietate, hoc est, à proprio amore, à propria affectione, sensu, iudicio, voluntate, zelo, opinione & inclinatione quacunque propria, hoc est, quæ seipsum respicere, aut querere possit, fuerit excitus ac liber, illi suauius est iugum Domini, quia voluntatem habet communem in Deo. Nihil enim torquet eum, cum non habeat in se proprium quid, pro quo zeletur, timeat, doleat, aut gaudeat: sed omnia habet communia cum Deo, hoc est, vnum velle & nolle, & omnia illi placent, omnia ita vult, vt accidunt à Deo. Ad nihil aliud respicit, quam ad Dei beneplacitum,

S tum,

em, &
dehido.
em co-
egoria-
non a-
ed non
& pro-
trudi-
is fecit
ona vi-
ctionis
euelab-
iusta est
it Phl-
ra sunt
cile bo-
Venite
lendis,
peccati
e, infe-
dianam
ulcior,
uictor,
abora-
nos re-
in suum
umilo-
de non
illis ad-
parum,
uidum.
mumq;
ubijci-
ria libi
am hu-
expro-
bus ha-
uar mi-
fermo-
ifica in-
duerit
us Iesit

RMO

tum, quia negligit, non recordatur, non querit, non amat seipsum. O quam pacē habet, & quā suauiter portat iugum Domini, qui proprietate omni caret, quicquid agit, quicquid patitur, nihil, aut modicum sibi videtur, quia nunquam suo potest satis facere desiderio honorandi, exaltandi, Deum.

Onus Christi leue quod. Quæ sunt autem onera? hæc sunt multiplicia grauamina, infirmitates, incommoda, aduersitatesque quas super hominem venire sinit. Sed heu, quam paucis hæc sunt leuia. Conquerimur omnes, effugere & euadere conamur omnes, cum tamen homini adeo sit necessarium pati, vt vix spiritualis effici, vix ad interna venire queat, nisi pressuris & tribulationibus impulsus. Quapropter cum *Christum sportuit pati, & sic in gloriam suam intrare*, quid aliud nobis expectandum est? Et si patiendum est nobis, cur duplici afflictione conterimus nos? Quare non voluntarij sumus ad patiendum? quare non hilares patimur? quare addimus onus oneribus nostris? Non igitur consultius esse aut dici potest homini quicquam, quam vt suapte deuotione, resignatione, spontanea subijciat se Deo humillime, & consentiat, offeratque se Deo in eius beneplacitum vniuersum. Qui huiusmodi est, onera portat leuia. Nihil enim illum conturbat. Quando quidem omnia iudicia ex manu Dei recipit. Iam videamus quod reliquum est. Inuitat enim nos Dominus ad iugum suum Euangelicum tollendum, hoc est, accipiendum: quo significat liberum arbitrium. Neque enim cogit nos, sed si consilio volumus acquiescere salutari, tollendum est eius iugum super nos, oneraque portanda, quæ nobis ille ferenda imponit. Hortatur autem nos ad recipienda onera, promittens illa nobis fore leuia. Quod vt ita fiat, docet nos vt imitando eius discamus humilitatem, qua fiat vt nihil nobis graue, intolerabile leue videatur. Vide autem quam grata sit illi, necessaria nobis humilitas. *A summo enim celo egressio eius*, sed non magna, subtiliave nobis attulit philosophica documenta. Non mundi docuit astuciam, sed mititatem & humilitatem. Discite, inquit, à me, quia mitis sum & humilis corde. Hanc eruditionem nobis legendam obtulit in libro vitæ, hoc est, in libro humanitatis suæ, in libro sanctissimæ, innocentissimæque conuersationis suæ. Breuis est hæc lectio, qua nihil breuius possit doceri, nil capi facilius, nil obseruari vtilius. Beatus qui humilitatem in hoc libro didicerit vitæ, qui in cor suum hanc inscripserit lectionem, vt sæpius, iterumque inspiciat, ac imitari gestiat exemplar sibi præmonstratum. Inter omnia agenda, in omni euentu Dei seruus ad exemplar, hoc est, ad librum vitæ, ad vitam & humanitatem Christi debet recurrere: in singulis ambiguis, eius mores, gestus, actus & virtutes contemplari, seipsum interrogare inuestigando, cuiusmodi Dominus verba, cuiusmodi gestus, in hoc aut simili casu exhibuisset, & quomodo illum conformiter debeat imitari. Gratissima certè Deo & hominibus est humilitas, nec minus dulcis mititas. Vt igitur mites, humilesque esse possimus, quæ sequuntur, obseruare studiosè nos docet. Primum, qui ex animo cupiunt esse, inueniri que coram Deo humiles, non refugiant humiliari. Tantum enim necessaria est introducendæ humilitati humiliatio, quantum curuitati virgæ necessaria est curuatio. Quocirca omnia, quæ sapientes huius mundi, & filij seculi huius arbitrantur ignominiosa, debent studiosus & amator humilitatis libenter amplecti. Certissimum namque est

Onus Christi leue quod.

Lucæ 24.

Mat. 23.

Humilitas Christi quantum studio imitanda.

Humilitas quomodo obnoctetur.

I.

signum

ignum veræ contritionis, atque poenitentiae veræ probatio euidentis, qua agnoscitur de præteritis dolere peccatis potes, si in omnibus cupias haberi iuxta opinionem seculi minimus atque nouissimus, si ad æstimationem tui nullam, hoc est, si ad nihil independentiam tui possis, & ad tui contemptum peruenire. Hoc autem studium debet esse vigil & continuum, quod constanter oportet continuari. Est igitur pro regula tibi id generali tenendum: alioqui quisquis libenter esses humilis, de quibuscumque licitis seculi amatores erubescunt, aut ignominiosum ducunt, non erubescere. Intelligat autem qui se hic exercere cupit, magna indigere se Dei gratia, quam cooperatricem inueniet paratissimam, modo industria propria ad hoc vtens, voluntatem, conatumque habeat feruentem. Cauendum quoque, ne ex sui humilitione, alia superbia interior sibi, aut complacentia, aut vanæ gloriæ nascatur appetitus. Qui tamen si contra voluntatem tuam se conetur ingerere, contemnendus, exhibendusque est, nec à bono propterea studio, exercitiove cessandum. Secundo, ad veræ humilitatis apicem aspiranti necessarium est (propter confringendos superbiz motus) in omni re, & vbi cumque negligentia, error, delictumve admissum fuerit, id sibi adscribere, sibi culpam tribuere ac fateri, si offensus humana contigerit, primo veniam petere, suam esse hanc culpam confiteri. Et quamquam id non semper fit conscientiae necessarium, vt iniuriam patiens sibi culpam adscribat, atque laesus à ledente veniam petat, est tamen exercitium obtinendæ perfectæ humilitati necessarium. Et hoc modo superbiam oportet propriam confringi, hoc modo humilitatem constabili oportet, hoc denique modo ædificatur, meliorque efficitur proximus, & se humilianti à Deo accedit gratia maior propter conculcationem victoriamque superbiz. Tertio, non minus te culpabilem æstimare Deoque gratias agere conuenit pro culpa seu delicto non perpetrato, quam de peccato admissio & condonato. Ex eodem enim manat fonte bonitatis & paris est misericordiae, à delicto præseruare, & delictum remittere. Omnium igitur te peccatorum clama reum, quæcumque homines audieris fecisse. Nam si non diuina te gratia præseruaret, iam cecidisses, hæc exiustimatio profundius cor tuum penetret ac humiliet. Indè enim mitigaberis contineberis que à iudicando proximum. Quem nolle vnquam iudicare in corde, aut in verbis coram alijs, tanta tibi proponere debes constantia, tam firmo statuere pacto, quanto statuis non fornicari. Quarto charitatem sinceram ad omnes te oportet habere, non separatim hunc plus, hunc minus diligendo ex aliqua causa propria, puta quia tibi fauet, quia te excusat, quia tecum familiariter conuersatur, sed pari, hoc est, diuino amore, eademque charitate & bonos & malos diligere vnumquemque scilicet in eo gradu quo à Domino Deo diligitur. Ibi igitur omnis priuatus est excludendus affectus, relegandusque amor omnis naturalis, quo nostros amicos, fautores, pulchros homines, conterraneos, huiusmodique alios solemus in amore præferre. Quinto, in omnibus (vbi spirituali id profectui non aduersatur) rebus temporalibus eligere locum viliozem, remque ignobiliorem, alios quoque semper tibi ex animo præferre: gaudere quod ea, quæ alij reijciunt, possis obtinere, alijs optionem relinquere, atque te meliores æstimare & digniores in Dei oculis esse. Et hic vigilan-

§ 2 dum,

F. VI
21

II.

III.

III.

V.

VI.

Math. 6.

dum, ne ex hoc æstimationem tibi aliquam procurare velis aut gloriari cupias. Syncerum enim esse debet quodcumque studium humilitatis. Sexto ad perfectam pertinet humilitatē super nulla re conqueri. Conqueri namque semper aut superbiam, aut amorem priuatum habet annexum. Disce igitur tu omnia in silentio sustinere, & quamdiu abest tibi periculum aut animæ aut corporis, disce pati, disce non murmurare, non conqueri, disce tacere. Habet enim sæpenumero magnam speciem aut gloriantis inaniter, aut immortificati & impatientis conqueri, aut saltem alijs narrare, quid sustineris. Quid enim opus est vt hominibus id referas, si ab hominibus non expectas mercedem? Porro si ab hominibus mercedem aut fauoris, aut opinionis, aut gloriæ quaeris, apud Deum nullam expectabis, sed dicitur tibi: Reddita est tibi in vita merces tuā. Disce igitur vbi que in silentio prestolare salutem Dei. Non igitur te ipsum defendas, non te ipsum excuses, non pro te pugnes: sed tu tace, & Dominus pugnabit pro te.

Luc. 18.

Charissimi hortor, monso ac rogo vos omnes aduertere hanc lectionem Christi, & à Christo discere quam oporteat vos esse humiles. Absque humilitate nihil vobis conducit, imò nocent vehementer quæcumque alia habetis bona à Deo. Cum humilitate non nocebunt etiam bonæ voluntati mala præterita. Quare? quia eleuant vos in superbiam. Superbia autem destruit omnia bona, cunctaq; dona à Deo accepta. Nōne vidistis hoc in superbo pharisæo? Quanta enim ille enumerat, quæ ad laudem pertinent (quamuis propter laudem non dicat, quia in secretis orans recensuit, nec etiam sibi eadem ascripsit, imò pro his tanquam à Deo acceptis, gratias egit) nec tamen omnia illa bona ei profuerunt propter superbiam quæ eius bona destruebat? Sed vbi aut vndè erat superbus? Quia despexit alios. Non sum, inquit, sicut cæteri. Non sum sicut publicanus iste. Contempsit peccatores & eum, quem errans etiam iudicabat peccatorem, tamen illum Dei gratia per humilitatem ipsius iam iustificauerat. Contemnendo itaque non solum omnia bona sua contaminauit, & non accepta Deo fecit, sed etiam graui se peccato astrinxit. Quid ergo profuerunt ei omnia bona illa, quando hoc defuit ei, vndè reliqua placere debuissent, scilicet humilitas? Porro publicanus, quem Pharisæus peccatorem iudicauerat, non agnoscebat in se bona, vndè gloriaretur, agnouit autem mala multa quorum poeniteret, & pro quibus se humiliando veniam præcicaretur. Quod vbi verba quinque tantum loquens faceret, dicendo: Deus propitius esto mihi peccatori, exiit iustificatus de templo. Videtis quid fecit superbia? Videtis quid fecit humilitas? Discite igitur, inquit Christus, à me quia mitis sum & humilis corde. Hæc namque est disciplina Christiana, vt simus humiles, neminem iudicantes aut contemnentes, sed nos potius omni, creaturæ subijcientes propter Deum. Simus mites, neminem exasperantes aut lædentes, sed iniuriosos atque inimicos etiam quoscumque, non solum toleremus, verum etiam diligamus illis beneficientes. Non est alia via ad regnum cælorum. Qui saluari cupit, hanc ambulet viam. Quisquis aliam ambulat, regem filiorum omnium superbiam imitatur, & ad infernum ambulat. Quisquis aliam docet, ad gehennam ignis te mittit. Dominus noster Iesus Christus, quod iubet, doceat, & quod nos docet, nobis infundat, vt hic ipsum imitemur
in ter-

in terris, & postea cum eo regnemus in caelis, qui est benedictus in secula, Amen.

DOMINICA IN SEPTVAGESIMA. EPISTOLA beati Pauli Apostoli, I. Corinth. IX.

Nescitis quod hi, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium? Sic currite, vt comprehendatis. Omnis enim qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Et illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs predicauerim, ipse reprobus efficiar. Nolo enim vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes in mari transierunt, & omnes in Mose baptizati sunt, in nube & in mari. Et omnes eandem escam spiritualem manducauerunt. Et omnes eundem potum spiritualem biberunt. Bibebant autem de spiritali conseqente eos petra. Petra autem erat Christus.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Satis ante hunc locum epistola Paulus explicat, quanta diligentia, quanto vteretur quoque studio ad promouendum Euangelium, cuius receptione multi saluarentur, quorumque ipse salutis promotor & participes esset. Tanta autem opera impendit Euangelicae promotioni, vt nihil negligeret, omnem moueret lapidem, omnia pateretur, omnia prospiceret quocaueret, ne scandalum pareret, aut offenculum Euangelio. Qui enim, inquit, pro victoria & premio currunt, ab omnibus abstinent quae se impediunt, & quamuis omnes currant, omnium vnum idemque sit studium, vnus conatus, alios praecurrere: vnus tamen solus obtinet brauium. Hoc modo vult inducere, vt omnibus praecipua & vna sit cura, & quibus possint viribus currant, omneque robur suum extendat ad obtinendum brauium aeternae felicitatis. Quapropter dicit: Nescitis quod hi qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, & vnusquisque primus ad terminum spatij venire contendit, quo celerioris cursus sui obtineat praemium, non tamen omnes, sed vnus tantum accipit brauium, vt pote qui primus ad meta terminumque cursus pertigerit? Hac Paulus vult nos similitudine docere, quod omnes debemus nos in anteriora extendere, nec aliter niti, quam ipsi velimus brauium obtinere. Conatus namque tuus benefaciendi eo se debet extendere, ac si tu ipse esse velis primus, qui caeteris velocior currat primusque veniat. Et quamuis conatus corporalis & virium in cursu viarum Dei proficiendi esse possit nimius, adeo vt non solum non promoueat, sed impediatur etiam celeritatem veniendi ad perfectionem virtutum, charitas tamen & deuotio in infinitum se potest extendere, vt nunquam tantum ames Deum, quin possis plus diligere. Nunquam tam magna est charitas, quin esse possit maior. Quapropter nullam vnquam tibi constituas mensuram charitatis, quam

F. VI
21